

1975|2

A felelősség rétegei

**A művészet megértése
és az értető művészet**

**Tartalom és forma —
történelmi emlékszobraink**

Oravec János,

Lakos György prózai írása

**Taar Ferenc hangjátéka
(részlet)**

**Amatőr színjátszók,
munkásszínjátszók**

**Mikszáth Kálmán
ismeretlen diákkori verse**

**Madách-emlékermesek
„megvallatása”**

**Országos elméleti
konferencia, Salgótarján**

**Így is közügy —
népesedéspolitika**

PALÖCFÖLD

Lám, harminc esztendő telt el máris 1945 áldozatos-igazságosztó-fel-emelő áprilisa óta, három évtizednyi idő méri rajtunk — ma többszörös hangsúllyal is téve fel kérdéseit — megtett és meg nem tett dolgainkat. Arra gondolok, hogy milyen nagyszerű lenne (s milyen ijesztő is egyben), ha minden apró dolgunk elvégzése közben a mostanihoz, az ünnepihez hasonlóan törekednénk számot adni a Történelemnek magunk és mások, egyén, nemzet, társadalom józan igazsággal megmért fő- és mellékszerepeiről. Pedig e felelősségtől — annak különféle fokozatait használva — magunkat soha nem mentesíthetjük.

Anyám szavai szerint jómagam az első lépések próbálgatásánál tartottam, a tegnap születettek makacs elszántságával kísérve meg újra és újra a lehetetlenségnek tűnő, akkor amikor a háborús félhalálból új életre

kezdett lábadozni az ország. S íme, máris korosztályok sora nőtt mögém (az én generációm mögém), akik számára már mi is a Történelem egy beteljesedett szakaszát megélt Tanúságtevők vagyunk, lehetünk. Vagy ha ezt nem kéri számon tőlünk, hát azzá lenni — jussunk és kötelességünk. Jussunk és kötelességünk minden, embert, emberséget, nemzetet, társadalmat a fejlődés törvényeinek áthagyományozásával óvó előző nemzedék példája szerint — és különös okból is.

E különös ok, hogy az én nemzedékem (bár aggasztóan tág és szűk egyszerre e fogalom terjedelme) az, amely úgy élte át az új társadalmi és nemzet tudattal továbblépő Magyarország legutóbbi harminc évét, hogy határesetté válhatott és vált. Elválasztó közege és szorossá kovácsoló kapocs a „még”-eket és „már”-okat különböző arányban és mó-

don birtokló korosztályok között. Hiszen mi vagyunk azok, akik – ha öntudatlanul is – érzékszerveinkkel még felfoghattuk egy Nyugat felé hátráló kor és egy háború ocsmányságait, hogy izmaink és idegeink visszafoghatatlan nyugtalanságával ma is fel-felidéződjék az ilyen békét féltő szó. És mi vagyunk, akik már összegzésre-tapasztalatot szűrni-tanulástot vonni képesen mérhettük fel, mutathatjuk a Jövő elé egy ország új-jáépítésének, újjárendezésének, majd felnőtté érésének hétköznapi örömeit-gondjait.

Atérezzük-e vajon eléggé nemzedékünknek ezt a történelem adta különös felelősségét? Felelősséget azok helyett, akiket múlttá tett a történelem néhány emberiséggelalázó éve. Azok helyett, akik ebbe a rendbe születetten a Jelen és Jövő hordozói „csak”. Azok helyett, akik a Jelen és Jövőt csak a Múlt, s a Múltat csak a Jelen és Jövő színező-torzító szemüvegén át itélik meg. Mindazok helyett és mindazokért, akik ilyen vagy olyan ok miatt akár egyet is figyelmen kívül felejtenek a „honnán és hogyan jöttünk?”, „hol és hogyan vagyunk?”, „hová és hogyan igyekszünk?” kérdései közül. (Vagy: van-e jogunk önhatalmúlag ilyen fokozott felelősséggel ruházni fel ezt a nemzedéket – a magunkét?)

Nemritkán akadozik egyetértő szándékunk megvalósítása hamis generációs elfogultságok miatt, pedig egy épület falait emeljük itt valamennyien. Az építkezés alapelve: szocialista társadalom és nemzeti függetlenség. Az Öröklétnek szánjuk ezt az épületet, természetes hát, hogy – ugyanarra az alapra rakva a falakat ma is, ugyanazon pillérek közé – az elfutó idővel folyton-folyvást a magunk egyre teljesedő igazsága szerint módosítunk ezt-azt a részleteken.

Ebben az építőmunkában az kell, hogy összefűző és megosztó elv legyen: ki és hogyan tervez, ki és milyen szakmunkát végez, vagy segítkezik csupán. S a munkamegosztásban, a minősítésben még másodlagosan sincs helye valamiféle külön generációs csoportosításnak. Az élet ugyanis nem egyszer mutatja elénk azt a hibalehetőséget, hogy ha mind jól ismerjük is a felhúzó építmény rendeltetését, szerkezetét, a munkafolyamatok szükséges kapcsolatát, felelősségünket a mindennapi tennivalókban, azért a napi problémák meg-megmozdítják alattunk a talajt: s hamis törvények szerint keveredik meg értelmező, értető közös nyelvünk. (A „régijó” betonozó alapot fenyegető veszélyt lát a falak korhoz nemesedő új vonalait látván, s a csak tegnap munkába állt fiatal köműves azt hiszi, hogy talán lehetséges a „ki-ki izlése szerint” gyakorlat. Míg végül e konkrét generációnak címezhető tévedések (tévesen) egy generáció bűneként tűnnek föl.)

Ezért, ezért is van rendkívüli szükségünk minden „ünnepi” alkalomra az együtt megélt hétköznapiok után. Mert az ünnep megajándékoz a vissza- és előretétekintés lehetőségeivel, hogy beláthassuk az egymást követő korosztályok szerepét, kapcsolatát a jövőépítő örökségápolásban, aztán hitünkben újraerősítve indíthasson útnak önmagunk és mások így igaz megmérése. S mind tisztábban birtokolhassuk az egyedül igaz közös nyelvet – a cselekedtető egyetértés érdekében.

S még egyszer mondom, a történelemben generációként is kimutatható az Ember, de hiba lenne multhatatlan erényként, vagy bűnként számon tartani valamely generációhoz tartozást, illetve hiba lenne egy érdem, egy bűn szerint itélni meg egyes generációkat. De mert minden korosztálynak más és más történelmi szituációk kínálkoznak életkora legtevékenyebb korszakához, s mert a halmozódó tapasztalatok tömege vagy az „újszülött ártatlanság” egyaránt sűrülhet tökévé, olykor hamis tudattá, a mi közbülső korosztályunk kötelessége (is) leszögezni, hogy – életkortól mentesen – a mindannyiunk életét nemesítő célok szerint, elvek alapján megtett vagy meg nem tett dolgok kell megmérjenek mindünket.

S e közös cél, közös ügy semmiképpen sem viseli magán salangul a közös, az értő-értető nyelvből elkülönített „generációs dialektusokat.”
Kassai-Végh Miklós

Meleg szeretettel köszöntjük szerkesztőségünk tagját, Czinke Ferenc, Munkácsy-díjas grafikusművészt abból az alkalomból, hogy elkötelezett művészi alkotómunkája és közéleti tevékenysége elismeréseként elnyerte a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze címet.

1975|2

TARTALOM

VÁLTOZÓ VALÓSÁGUNK

3. Kassai-Végh Miklós: A felelősség rétegei
4. Czinke Ferenc: A megértetés felelősségéről
5. Pál József: Emlékművek, történelmi emlékszobrok
7. H. F.: Az amatőr színjátszás házatáján
8. Szendi Márta: Így is közügy
10. Hann Ferenc: A bányá – Tiribes, 1975
11. Szatmári Béla: Miben élünk?

SZÉPIRODALOM

13. Taar Ferenc: Szivárvány a föld alatt
16. Szepesi József: Elhagyott ház
17. Lakos György: Haláltánc
21. Oravec János: Virágok és gyökerek
22. Gulyás Mihály: Történetek a hőskorból

HAGYOMÁNY

24. Jakus Lajos: Mikszáth Kálmán ismeretlen diákkori verse
25. Sulyok László: Madách-émlékermesek „megvallatása”

KÖRKÉP

27. A salgótarjáni országos elméleti konferenciáról (Dezséry László)
27. Egy zenekarról és a zenei életről (Róna Frigyes)
28. Feledy Gyula kiállításához (Horváth István)
29. Szántó Miklós: Munkaidő-csökkentés és életmód (Kiss Aurél)
29. Ladányi Mihály: Se csillaga, se holdja (Paku Imre)

X

A címloldalon Czinke Ferenc grafikája, a hátsó borítón Csohány Kálmár rajza.

PALŐCFÖLD

TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYOIRAT

A NÓGRÁD MEGYEI TANÁCS MŰVELŐDÉSUGYI OSZTÁLYÁNAK LAPJA
Megjelenik kéthavonta

Felelős szerkesztő: Végh Miklós. Szerkesztőség: 3100 Salgótarján, Arany János út 21. Telefon: 14–13. Kiadja a Nógrád megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Vida Edit. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben, és a posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz. Postacím: 1900 Budapest) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára 5 Ft, előfizetési díj fél évre 15, egy évre 30 Ft. Megjelenik kéthavonta. Kéziratokat és rajzokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

75.9817 N. m. Ny. St.

Index: 25.925